

SADRŽAJ

1. Riječ urednika	3
2. Razmišljanja: Patronizirajući odnos čujućih prema gluhima	4
3. Razmišljanja: Paternalizam nitko ne voli	6
4. Razmišljanja: Je li potreban patronizirajući stav čujućih ljudi prema gluhim ljudima (Odgovor bi trebao biti: “Ne, mi ne trebamo tuđu pomoć. Mi to možemo sami!”)	8
5. Stručni tekstovi: Socijalni i emocionalni razvoj gluhe djece i njihovih obitelji	10
6. Razmišljanja: Borba za povećanje doplatka za pomoć i njegu ljudima oštećena sluha	11
7. Kolumna: Kad trebamo druge	14
8. Razmišljanja: Je li gluhim osobama potreban gramatika hrvatskog jezika?	15
9. Reagiranja	18
10. Iz medija	19

“Pljesak jedne ruke” - Časopis Udruge “Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN” - izlazi 4 puta godišnje.

Adresa: Korčulanska 10, 10000 Zagreb

Telefon: 385 1 618 12 90

Telefaks: 385 1 294 92 75

E-mail: dlan@crodeafweb.net

Web stranica: www.dlan.crodeafweb.net

Žiro-račun: 2402006-1100074154 (Erste Bank)

Matični broj: 1608037

Odgovorni urednik: Angel Naumovski

Glavna urednica: Petra Podhorsky

Lektura: Ana Užbinec

Tisak: Tiskara Ban

Ovaj časopis je financiran sredstvima Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport

Riječ urednika

Dragi Naši,

htjeli bismo vas u ovim danima krize, ograničenja, stezanja remena i zabrana koječega (pušenja, slobodnog mišljenja npr.) pozdraviti, i predstaviti vam 12. broj časopisa Pljesak. Možda smo izvan vremena, trenda i kolotečine kad tražimo veću naknadu za gluhe - trebamo biti zadovoljni s ovom koju imamo, s 30 i kusur eura. U zadnjem mjesecu ove godine, odluka Vlade da se osnovica poveća na 500 kn osnovice za izračunavanje naknade za gluhe, proizlazi da ćemo pred ovaj Božić dobiti 350 kn, dakle 70 kuna više.

Trebamo li se poveseliti stupanju na snagu ove čudne odluke Vlade koja je donesena prije osam mjeseci?

Nezaposlenima je teže, penzionerima, studentima i mladim parovima s djecom. Bili gluhi ili ne. Bilo Grinch ukrao Božić ili ne.

Tema nam je patronizam, pa pratimo članak koji objašnjava korijen te riječi, i zašto se autor osvrće na takav stav (u ovom slučaju čujućih naspram gluhih). Poznajem neke nagluhe koji imaju takav stav naspram drugih, tako da nije važno tko je koga patronizirao, nego iritirajuća navika ljudi da patroniziraju druge u uvjerenju da su bolji, pametniji, nadmoćniji, bogatiji, kompetentniji.

Da ne ulazimo duboko, u običnom uvodu, u raspravu, pročitajte članke na tu temu.

Kolumna je malo proturječna, govori o tome kako trebamo druge, dakle, možemo sami, ali ne moramo - a i zašto bismo. Da mi je netko rekao kako će nekoj biti teško odgajati dvoje djece samoj (bez njihovog oca), a uz veliku paterovu (očevu) pomoć, i kako je teško

biti patroniziran kao majka, odrasla osoba i kao odrasla žena kad to ona JEST (ali ipak...), no... Tko zna što bi bilo kad bi bilo.

U duhu ovih dana vrištećih glasova boraca za prava gluhih, prijedlog zakona o znakovnom jeziku, koji je po nekakvom hitnom postupku ušao u predsjedborska vijeća za raspravljanje zakonskih akata, morao je ići na doradu, jer je sam prijedlog tog zakona vrvio brojnim greškama i čudnim nedoumicama. Uglavnom, nećemo se sada baviti time, nego ćemo samo ovim uvodnim riječima podržati i poduprijeti sve borce za prava gluhih, ma gdje svi oni bili.

Vaša Petra

Patronizirajući odnos čujućih prema gluhima

U argumentiranju bilo koje (znanstvene) teze ali i u svakodnevnom razgovoru poželjno je gledati što je rečeno, a ne tko je to rekao. Međutim, autora ovog članka može se s pravom pitati smatra li se pozvanim komentirati patronizirajući stav čujućih prema gluhima. Naime, autor ovog članka je čujuća osoba koja možda i podliježe kritici patroniziranja Gluhih. Uostalom, nije li bolje da se Gluhi sami izjasne o tome kako doživljavaju stav populacije čujućih prema Gluhima te ima li tu patroniziranja?

Bilo kako bilo, zamoljen sam napisati članak na zadanu temu i, prije no što krenem sa svojim razmišljanjima, u duhu skolastičke tradicije isusovca i znanstvenika, prvo ću definirati osnovne termine (pojmove).

‘Patroniziranje’ kao pojam u naše vrijeme koristi poglavito u negativnom smislu: postupati prema nekome zaštitnički, pokroviteljski i ljubazno, ali s osjećajem i stavom superiornosti – veće vrijednosti. Sam pojam dolazi od latinske riječi ‘pater’ – otac, iz koje se razvila riječ ‘patron’ – pokrovitelj ili zaštitnik. Slična je riječ ‘sponzor’ – (financijski) pokrovitelj koja također ima i negativno značenje u verziji ‘sponzoruša’ – djevojka kojoj je cilj naći bogatog muškarca poglavito zbog njegovog novca.

Kada se govori o ‘Gluhima’ i o ‘čujućima’ treba imati na umu da je svaki čovjek različit i da ni generaliziranje (svrstavanje svih

pojedinaца u jednu skupinu ili kategoriju) ni etiketiranje jednostavno nije u redu. Naime, ako podlegnemo napasti da sve ljude strpamo u isti koš zbog njihove narodnosti, vjeroispovijesti, obrazovanja, jezika ili bilo koje druge karakteristike, jednostavno gubimo mogućnost da svaku osobu upoznamo u njezinoj jedinstvenosti i različitosti. Meni je moje iskustvo pokazalo da je svaka Gluha osoba različita i da su ružne predrasude stereotipi o Gluhim osobama kao sumnjičavim, slabije obrazovanim i manje inteligentnim osobama.

Primijetio sam, međutim, da postoje predrasude i među Gluhima kad je riječ o čujućima. Naime, među nekim Gluhima prisutno je mišljenje da čujuće osobe samo gledaju kako će iskoristiti Gluhe, što za posljedicu ima stav nepovjerenja prema čujućima. Svjestan sam da doista postoje negativni primjeri među čujućim osobama koje su se nastojale okoristiti svojim položajem, ali to opet ne bi smio biti razlog da se sve čujuće stavlja u isti koš. K tome, takav stav Gluhih prema čujućima odbija mnoge ljude dobre volje koji bi željeli pomoći ali ostaju razočarani zbog nepovjerenja.

Dakle, i na jednoj i na drugoj strani ima negativnih pojava, što ne bi smio biti izgovor za generalizaciju i etiketiranje. Ipak, treba priznati da je u povijesti bilo mnogo više žalosnih primjera, ne samo patroniziranja već i teških kršenja ljudskih prava Gluhih sa strane čujućih. Tom tematikom pozabavio se i scenarist i redatelj Angel Naumovski u kazališnoj predstavi «Ruke koje plaču.» Najžalosnije,

i po posljedicama najteže, kršenje ljudskih prava Gluhih tijekom povijesti događalo se, i još uvijek se događa, u školama koje zabranjuju učenicima korištenje znakovnog jezika.

Jedan od boljih povijesnih prikaza kršenja ljudskih prava Gluhih zbog patronizirajućeg stava čujućih sastavio je Douglas C. Baynton u svojoj knjizi “Zabranjeni znakovi” u kojoj se bavi američkom kulturom od sredine 19. stoljeća do 1920., gledajući na to vrijeme kroz prizmu jednog šokantnog prizora: kampanje koju su predvodili Alexander Graham Bell i drugi istaknuti Amerikanci, da bi ugušili uporabu znakovnog jezika među gluhima.

Rasprava o znakovnom jeziku koja je uslijedila, pobudila je takva temeljna pitanja kao što su pitanja o razlikama između Amerikanaca i neamerikanaca, civiliziranih ljudi i “divljaka,” muškaraca i žena, prirodnog i neprirodnog, normalnog i nenormalnog. Baynton, zagovornik povratka znakovnoga jezika, uočio je da učitelji još uvijek temelje svoje odluke na metaforama i slikama koje su dovele do pogrešno utemeljenih pokušaja da se iskorijeni znakovni jezik:

Lingvisti su na kraju 19. stoljeća često koristili teoriju koja se zvala

“lingvistički darvinizam”: inferorni jezici su izumrli i u “borbi za opstanak” zamijenili su ih superorni jezici, tvrdili su “lingvistički darvinisti”. Gestovna komunikacija dobila je poziciju gubitnika u začetku. Američki filolog William Dwight Whitney, na primjer, smatrao je da se ljudska komunikacija nekad sastojala od “inferornog sustava... tonova, gesta, i grimasa”; i kroz “proces prirodne selekcije i opstanka boljeg glas je pobijedio.”

I dok je velika većina zapadnih zemalja prihvatila rezultate znanstvenih istraživanja koja neupitno govore u korist znakovnog jezika, u Hrvatskoj je već desetljećima službeno zastupljena samo jedna škola, jedna metoda obrazovanja koja se najčešće naziva isključivi oralizam. Jedna od pretpostavki takve škole je da uporaba znakovnog jezika šteti učenju govornog jezika, ali rezultati spomenutih istraživanja dokazuju da to nije točno. Činjenica je da su gluha djeca gluhih roditelja emocionalno stabilnija, imaju zdraviji osjećaj sigurnosti i samopoštovanja te razvijenije socijalne vještine od gluhe djece čujućih roditelja koji ne rabe znakovni jezik u komunikaciji sa svojom djecom. Naravno, bitne su razlike između gluhorođene djece i one djece koja imaju manja oštećenja sluha ili su izgubila sluh nakon što su naučila govoriti (postlingvalna gluhoća).

Sukladno navedenom, može se reći da je krajnost patronizirajućeg stava čujućih prema gluhima rezultirala patološkim pogledom na Gluhe osobe, koji se također naziva i kliničko-patološki ili medicinski model (Padden, 1988.). Bitna osobina tog modela je da se ponašanje i vrijednosti ljudi koji čuju prihvaćaju kao norme i standardi te se usredotočuje na to kako

Gluih izlaze iz tih okvira (na njihovu “devijantnost”). To je stav kojeg su se tradicionalno držali većinom čujući profesionalci koji su u dodiru s Gluhima samo na profesionalnoj razini.

To je na neki način pogled “outsidera” – pogled koji se usredotočuje na to kako su Gluhe sobe različite od onih koji čuju i te se razlike vrednuju negativno. To je također pogled na Gluhe kao na ljude s kojima nešto nije u redu, nešto što se može i mora “popraviti.” Oni koji imaju patološki pogled na Gluhe mogli bi zajednicu Gluhih definirati kao:

- skupinu ljudi kojoj oštećenje sluha ometa (sprječava) normalno učenje govora
- skupinu ljudi koja ima teškoća u komunikaciji i učenju zbog oštećenja sluha
- skupinu ljudi koja nije “normalna” jer ne čuje.

Trebalo bi biti prilično lako uvidjeti da taj, patološki, pogled rezultira paternalističkim i opresivnim ponašanjem i stavovima prema Gluhima. Takav način postupanja s Gluhima nedavno je nazvan “audizmom” kako bi se istakla činjenica da takav pogled ima sličnosti s drugim paternalističkim stavovima kao što su rasizam, seksizam i antisemitizam.

Patološki pogled je u oštrm kontrastu s pogledom koji se temelji na rezultatima lingvističkih i socioloških istraživanja, tj. s

kulturološkim pogledom.

Kulturološki pogled prihvaća složeni skup čimbenika koje treba uzeti u obzir kada se proučava zajednica Gluhih. Upravo zbog tog čimbenika vrlo je teško definirati zajednicu Gluhih. Oni koji imaju kulturološki pogled na Gluhe mogli bi zajednicu Gluhih definirati kao:

- skupinu ljudi koja dijeli zajednički način komunikacije (znakovni jezik) koji daje osnovu za povezanost i identitet skupine,
- skupinu ljudi koja dijeli zajednički jezik i zajedničku kulturu,
- one kojima je primarni način komunikacije sa svijetom vizualan i koji koriste vizualni znakovni jezik.

Od presudne je važnosti odluka koji će stav čujući zauzeti prema Gluhima zato što će to u velikoj mjeri odrediti odnos prema zajednici Gluhih. Stav prema jeziku i kulturi Zajednice odredit će i pogled na Gluhe – čujući će se držati ili medicinskog/patološkog ili kulturološkog stava.

Naravno, jedini ispravni stav je kulturološki i zato je jasno da je govoriti i pisati o odnosu čujućih prema Gluhima i znakovnom jeziku nemoguće bez uključivanja tema kao što su kultura i obrazovanje Gluhih i nagluhih osoba, jednostavno zato što je to neodvojivo. Međutim, mišljenja o najboljoj metodi obrazovanja Gluhih i dalje su podijeljena, posebno u Hrvatskoj, upravo zbog toga što oni koji imaju patološki pogled na gluhe nisu spremni odreći se svog stava, unatoč svim znanstvenim istraživanjima.

Oni koji imaju kulturološki pogled nisu dovoljno aktivni i glasni pri zastupanju svog stava, a zajednica Gluhih trpi posljedice dijelom i zbog svoje pasivnosti (i zato što su «pasivizirani» od strane čujućih ‘audista’).

Ipak, na kraju treba primijetiti (ne samo zato da bih završio s pozi-

tivnom notom) da su se Gluhi u Hrvatskoj «trznuli» u zadnjih nekoliko godina i da je napravljen veliki pomak zahvaljujući angažmanu ljudi poput Verone Lisak Brkičić, Vande Šagovac i Angela Naumovskog, koji svaki na svoj način nastoje poboljšati situaciju Gluhih. Nadam se da će i drugi Gluhi slijediti njihov primjer

i pokazati svojih talentima i rezultatima rada da od čujućih ne trebaju patroniziranje već suradnju na ravnopravnoj razini.

pater Jerko Ban

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

PATERNALIZAM NITKO NE VOLI

Paternalistički odnos prema drugoj osobi je pokroviteljski, zaštitnički odnos koji poručuje: «Ja najbolje znam što je za tebe dobro». Ta poruka osobi govori: «Ti si nesposoban sam odlučivati.» Osoba koja je često izložena paternalističkom ponašanju jedne osobe ili više ljudi sve više gubi samopoštovanje i samopouzdanje. «Ja ne vrijedim», rečenica je koja odzvanja u njezinoj glavi... Paternalizam vrijeda sliku čovjeka o samom sebi.

Paternalizam često nalazimo u društvu: tako se ponašaju neki roditelji prema djeci, političari prema narodu, liječnici prema pacijentima, šefovi prema zaposlenicima, muškarci prema ženama, stručnjaci raznih struka prema osobama s hendikepom ili prema pripadnicima manjina.

«Žrtve» paternalizma su pasivne, rade ono što im se naredi, nemoćne su i bespomoćne, drugi upravljaju njihovim životima.

Svi smo se mi ponekad osjećali

loše, puni bijesa, ljutnje i nemoći zbog paternalističkog ponašanja prema nama.

Možda nismo imali snage usprotiviti se jer smo tu osobu doživljavali kao autoritet. Postoji li netko tko bolje od nas zna što je najbolje za nas? Smije li itko odlučivati u naše ime? Možda smo imali snage i usprotivili se, ali ta je osoba imala moć i nismo ništa postigli.

Koliko su Gluhi žrtve paternalizma? Sjetite se situacija u kojima vas nisu niti pitali za vaše mišljenje, što vi želite i osjećate. Koliko ste samo puta to doživjeli u školi, kod liječnika, na poslu, s vlastitim roditeljima...

Prema gluha društvo ima paternalistički odnos – kao da nemaju vlastiti razum i sposobnost odlučivanja. Većina čujućih osoba polazi od pretpostavke da je gluhoća bolest, tragedija, velika nesreća – sve ono što bi oni sami osjećali da izgube sluh. Ne mogu se ili ne žele staviti u položaj gluhih osoba koje su rođene gluhe i nemaju osjećaj gubitka već su savršeno prilagođene životu bez jednog osjetila, pa ne mogu shvatiti njihove komunikacijske

potrebe.

Ne samo da se ne mogu staviti u položaj gluhih, već niti ne žele! Ne žele čuti gluhe, i u stvari su puno više gluhi od samih gluhih, jer gluhoća čujućih je u glavi i srcu. Imaju svoje stavove i vjerovanja koji se temelje na predrasudama: gluhi su manje sposobni, mogu se školovati samo za zanate, znakovni jezik im šteti jer onda neće govoriti, znakovni jezik je mahanje rukama, a ne jezik, što bolje govore to više vrijede i još niz sličnih neistina.

Kako takve predrasude utječu na život gluhih? Gluhe studentice Učiteljske akademije u Puli pokušalo se izbaciti s fakulteta jer ne mogu polagati glazbeni.

A najbolja udaraljkašica na svijetu, gluha, diplomirala je na Kraljevskoj glazbenoj akademiji u Londonu i završila brojne specijalizacije po svijetu.

Njima nije smetalo što je gluha. Gluhu djevojku iz Zagreba odbili su na studiju režije u Zagrebu, ali u Beču je primljena bez problema. Gluhog genijalca iz Slavonije u Zagrebu nisu htjeli primiti u tehničku školu zbog gluhoće već su ga usmjerili za bačvara, što nije prihvatio, pa je završio grafičku školu, a tehniku ima u malom prstu.

«Mi znamo što je za vas najbolje», s visine poručuju brižni paternalisti: koji je najbolji način komunikacije za gluhe (naravno, onaj koji čujuć koriste, jer različitost je opasna i zastrašujuća!), najbolja metoda obrazovanja, najbolja zanimanja. A najbolje od svega je pretvoriti gluhe u čujuće, pa da nestanu svi problemi. Ugraditi umjetnu pužnicu, usavršiti genetski inženjering. Prekrasna poruka gluhima! Toliko brinemo o vama da vas želimo istrijebiti. Poruka je – gluhi su nepoželjni.

Poznata humanistica napala je prije 6, 7 godina gluhe na Danima udruga koji su izložili letke i brošure u kojima izražavaju svoj stav prema kohlearnoj implantaciji. Napala ih je zato što ne cijene dobročinstvo društva prema njima. To je prekrasan primjer najperverznijeg mogućeg paternalizma i egocentrične pozicije osobe čija profesija (sociologinja) podrazumijeva toleranciju, prihvaćanje različitosti i širinu pogleda na svijet.

Paternalisti najčešće smatraju da čine dobro, predstavljaju se kao pozitivne osobe. Moć svojeg

položaja koriste za upravljanje tuđim životima i sudbinama. Mnogi čak manipuliraju gluhima u svrhu vlastite koristi. Postoje i «pošteni paternalisti», oni koji zaista sve rade iz iskreno dobrih namjera, ali ne razumiju da svojim ponašanjem štete gluhoj osobi jer je ne uvažavaju kao jednako vrijednu i nameću svoje poglede na svijet upravljajući njihovim životima.

Tako ih čine ovisnima i nesamostalnim. Lako je upasti u zamku paternalizma osobito ako gluhu osobu ne razumijemo – tada je najlakše osobi zapovjediti što da radi, tj. odlučivati umjesto nje jer je komunikacija teška ili nemoguća.

Kako se gluhi mogu boriti protiv paternalizma? Baš kao i svi «potlačeni» - zajedništvom, ujedinjenošću, međusobnim podržavanjem, obrazovanošću, ustrajnim prosvjećivanjem društva o potrebama gluhih, političkim akcijama i borbom za

vlastita prava. Ali, najprije treba početi od samog sebe: shvatiti da imamo pravo na vlastito mišljenje i borbu za samog sebe, oduprijeti se donošenju odluka u naše ime, osvijestiti vlastitu vrijednost, voljeti i poštovati sebe.

Paternalizam dolazi od latinske riječi pater, što znači otac. Označava očinski stav prema osobi ili društvu i tretira ih kao malu djecu. Patronizam nitko ne voli – pa čak ni djeca. Još živi i raste u primitivnim i zaostalim sredinama i političkim sustavima. Recimo mu jedno odlučno NE kad sa sažalnim smiješkom na usnama pokuša napasti naš život.

mr.sc. Vesna Ivasović

JE LI POTREBAN PATRONIZIRAJUĆI STAV ČUJUĆIH LJUDI PREMA GLUHIM LJUDIMA? (Odgovor bi trebao biti: "Ne, mi ne trebamo tuđu pomoć. Mi to možemo sami!")

U prošlom broju časopisa jednako sam naslovio članak, ali tamo sam napisao jedan odgovor na navedeno pitanje, dok ću u ovom broju nastaviti pisati o drugom pogledu na gorepostavljeno pitanje.

Polaziti ćemo od jednog vrlo dobrog primjera. Sjećate li se blistave domaće serije „Gruntovčani” s Dudekom u glavnoj ulozi? Čujuć se ljudi rado sjećaju te kultne serije, za njih najbolji biser naše televizijske produkcije. Velika je šteta što ta serija nije titlovana, kako bismo se i mi gluhi mogli smijati brojnim humoreskama iz nje. Ipak, kada malo bolje razmislim, možda bi se nakon titlovanja te serije proizveo za gluhe ljude suprotan efekt!

Hoću reći da postoji velika razlika u kulturi gluhih i u kulturi čujućih ljudi kada se radi o humoru. Neki čujuć bi se smijali na jedan vic dok se gluhi ne bi. Sve ovisi o tome što vic predstavlja u očima čujućih. Isto tako bi išlo s vicem na kojeg bi se gluhi ljudi grohotom smijali (neki vic koji uključuje pantomimu i razne smiješne gegove te tako podigli razinu smijeha za takvu vrstu vica), a da kod čujućih bez smisla za pantomimu i gegove ne bi proizveo takav efekt.

Čujuć ljudi imaju drugačiji pristup kulturi nego gluhi. Moguće je da kad bi gluhi preko titla pročitali ono što su izgovorili Dudek i ostali likovi njima ne bi bilo tako

smiješno - možda nije sigurno da bi se gluhi nasmijali međimurskom odnosno zagorskom pratećem dijalektu u razgovorima u toj seriji.

To je zato što gluhi nisu odrasli u čujućem okruženju pa ne shvaćaju međimurski odnosno seljački mentalitet cijele atmosfere u „Gruntovčanima”. Svejedno, ipak bih više volio da u seriju uvedu titlovanje pa da vidimo hoće li gluhi ipak razumjeti takvu vrstu narječja te se nasmijati svemu što je u seriji smiješno. Možda ne na isti način kao čujuć, ali barem bi trebala izmamiti pokoji osmijeh na licu gluhe publike.

Uostalom, udaljili smo se od teme, pa da se vratimo na primjer kojeg sam vam obećao napisati. Dudek se počeo žaliti na svoju staru kravu jer krava sve manje daje mlijeka. Požalio se svom suseljanu Presvetlom, koji mu savjetuje da proda tu kravu. I tako su Dudek i Presvetli otišli na sajam stoke gdje bi ju mogli prodati. Presvetli je onda otišao malo prošetati oko sajma, a Dudek je ostao sam s kravom. Kako je Dudek po prirodi priprost i neiskusn čovjek u ophođenju s ljudima, tako je ispalo da mnogi potencijalni kupci nisu htjeli kupiti kravu od njega.

Nakon dugog vremena Presvetli se vratio nazad i ugledao kravu koja je još uvijek stajala na istom mjestu i Dudeka koji se žalio kako ju nije uspio prodati. Na to će mu Presvetli spremno pomoći. Počeo je vikati na sav glas ljudima na sajmu: „Hej, ljudi, evo imamo prelijepu kravu! Jedna je od najboljih

krava koju ste ikada vidjeli.” Ljudi su se počeli skupljati oko Presvetlog i počeli gundati kako ta krava uopće nije lijepa te da je prestara za prodaju. Presvetli, nadalje, u čistom trgovačkom duhu nastavlja: „Ma kako ne vidite, pa ta krava jede tako malo sijena, samo jedno sijeno na dan!” Ma nemojte, svi su se počeli čuditi, a u isti se čas Dudek počeo iščuđavati te se malo bolje zagledao u svoju kravu. Presvetli još žešće nastavlja: „Ma vjerujte mi, molim vas, ta krava daje 20 litara mlijeka na dan!”

Ljudi su počeli sve više vrtjeti glavom onome što im je rekao Presvetli. A Dudeku se počela sve više sviđati krava te na kraju poviče okupljenim ljudima: „Hej, ljudi, moja krava više nije na prodaju!” Zainteresirani ljudi su se tako počeli razilaziti, a Presvetli se uopće nije ljutio na Dudeka nego je samo prozborio: „Vidiš, dragi Dudek, ipak je sve dobro prošlo!”

Što možemo izvući iz gornjeg primjera? Je li Dudek zbog svoje poznate naivnosti ispaao još naivniji ili naprosto nije želio svoju lošu kravu podvaliti drugima? Ili je posrijedi treći razlog, emocionalni i težak rastanak s kravom koja mu je davala mlijeko toliko godina. Je li Presvetli na takav način postao podmukli kolega ili je Presvetli stvarno želio pomoći Dudeku da riješi problem krave na bilo koji način?

Primjer, ustvari, ocrtava cijeli naš svijet podmuklih i bespoštednih borbi za vlastiti interes, i ma koliko neki interes bio sitan ili pak

preveliki, svaki predstavlja nešto posebno, kako za jednog čovjeka tako za cijelu ljudsku zajednicu. Gornji primjer sigurno, na prvi pogled, smješta gluhe ljude zajedno s Dudekom, a Presvetli je, eto, postao sinonim za čujuće ljude.

Jesmo li mi gluhi postali toliko navični, ranjivi i bespomoćni da nam treba takva pomoć od strane Presvetlog? Ako nam Presvetli stvarno želi pomoći, ide li to drugima na štetu ili šteta ipak stanuje zajedno sa svima nama? Je li u redu da Presvetli želi voditi Dudeka kroz svijet koji se nalazi izvan Dudekovog poimanja svijesti? Toliko pitanja, a odgovore ionako znamo, samo još trebamo takve odgovore prihvatiti.

Koliko možemo hvaliti ljudski altruizam (to je prirodni nagon kada čovjek želi pomoći drugom čovjeku radi opstanka zajednice u kojoj živi), toliko se danas ipak drugačije tretira ljudska pomoć. Kako u našim prostorima postoji liberalni kapitalizam, tako svaki čovjek gleda svoj interes. Zapitajmo se onda, koji je interes čujućih ljudi da pomognu gluhim ljudima?

A još gore, možemo se zapitati koji je interes gluhih ljudi da pomognu čujućim ljudima? Naravno da to nije smiješno, no moguća je ta obrnuta situacija u kojoj gluhi čovjek može i želi pomagati čujućim ljudima. Ovdje se moramo baviti pitanjima zašto je došlo do toga da čujući čovjek mora pomagati gluhim ljudima.

Prije svega gluhi čovjek ne smije sebi dozvoliti da se dovede u takav položaj da zatreba pomoć izvana. Ako gluhi čovjek nema informaciju iz svijeta, što mu je činiti? Gluhi čovjek bi se trebao potruditi potražiti izvor informacija. Postoji više načina kako možemo dola-

ziti do njih, to nam čujući ljudi ne brane. Oni jednostavno vole namještati tako da informacije dolaze do njihovih ušiju, jer misle da su na takav način informacije napravile zaokruženi put od izvora te informacije do njihovog mozga, gdje je završena obrada.

Zvučna informacija je posve neupotrebljiva za gluhe ljude i tako gluhi ljudi nemaju koristi od nje. No tu je slikovna informacija došla u svojoj punini koristi te je vrlo primjerena za gluhe ljude. Baš kao što se često kaže, slika govori tisuću riječi. Još kada bi nadodavali titlove te znakovni jezik, došli bismo do možebitnog maksimalnog učinka za informiranje gluhih ljudi. Na gluhim ljudima je zato da se malo potruže kako bi se približili izvoru informacije. Na taj način gluhi čovjek ne može biti odsječen od svijeta. Sve oralne komunikacije je moguće pretvoriti u pismene i u one na znakovnom jeziku te tako omogućiti gluhim ljudima da pozornost prate, pri čemu neće zaostajati za čujućim kolegama.

Pitanje i dalje postoji, zašto je gluhim ipak draže dozvoliti čujućima da ih vode kroz život? Najvjerojatnije odgovor leži u tome što su gluhi ljudi okruženi stalnom roditeljskom brigom te brigom okoline koja im je gledala kroz prste tijekom školovanja te izborom bilo kakvih fizičkih poslova koji ne zahtijevaju uporabu moždanih vijuga. Sve te stvari su karakteristične za prosječnog hrvatskog čovjeka.

Kako je poznato, prosječni Hrvat ima završenu srednju školu, a prije deset godina prevagu je čak odnosio onaj sa završenom osnovnom školom. S takvim kvalifikacijama teško da će narod napredovati. Danas čitamo podatke da smo uspjeli proširiti postotak visokoobrazo-

vanih ljudi na dobrih 18,5 posto, čime smo pretekli Austriju! To je vrlo dobar uspjeh, no nad hrvatskim nebom i dalje vlada prosječan srednjoškolski kadar. Među njima je isto tako preveliki postotak gluhih ljudi koji su završili srednju školu, a moramo se zapitati jesu li ju oni uopće samostalno završili.

Stoga nije čudno što nakon srednje škole traže bilo kakav fizički posao radi osiguranja egzistencije. Da bi gluha osoba išla naprijed, u smislu poboljšanja vlastitog obrazovanja i vlastite identifikacije, potrebno je puno uložiti u svoju naobrazbu, u svoju orijentaciju koja želi ići samo naprijed. Znači, treba učiti cijeli život, a ne samo jedan određeni dio života, u đlačko doba učiti i završiti srednju školu. Uz to se smatra da je gluhi čovjek sve napravio uz pomoć svojih roditelja i drugih socijalnih institucija koje su mu osigurale razvoj naobrazbe i profesionalnu orijentaciju.

Nakon početka rada, cijela misija za gluhu osobu je završena? To je velika greška. Potrebno je zato mnogo ulagati u razvoj naobrazbe gluhe osobe koja želi ići naprijed. Treba joj osigurati pristup u visoko obrazovanje i drugi niz mjera (stipendija i drugih olakšica za vrijeme studiranja) koja će joj poboljšati položaj gluhe osobe u društvu.

Dakle, samo marljivim učenjem i odličnim ocjenama u obrazovanju može gluhi čovjek probiti svoj zacrtani put do konačnog uspjeha.

Samo na takav način može se roditi pravi vođa koji će okupiti gluhu elitu koja će nuditi nadu i perspektivnost gluhog čovjeka te razvoj optimistične budućnosti gluhog čovjeka u našem društvu.

Samo na taj način možemo reći da mi gluhi možemo sami ići naprijed, bez ikakvih pomoći od strane čujućih - možemo samo zahtijevati da nam se osigura puna informacija s kojom možemo razumjeti svijet.

Dužnost čujućih ljudi je samo

da nam dopuste prostor u kojem možemo djelovati. Amerika je izabrala crnačkog vođu za predsjednika, nakon stoljeća robovlasništva na svom tlu. Mi možemo očekivati u bliskoj budućnosti našu prosperitetnu gluhu elitu koja će nam pokazati da mi gluhi možemo postojati zbog nas samih, a ne zbog njih, čujućih ljudi.

mr. sc. Zlatko Orct

čni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni

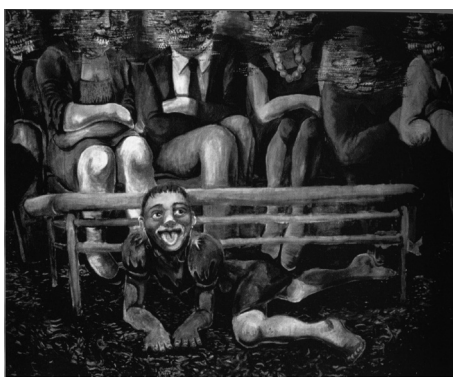
SOCIJALNI I EMOCIONALNI RAZVOJ GLUHE DJECE I NJIHOVIH OBITELJI

Kada novo dijete stigne u obitelj, nastaje period prilagođavanja kroz koji prolazi većina obitelji. Međutim, kada je dijete gluho, to može komplicirati i izazvati dodatni stres prilagodbi roditelja kojima je gluhoća nepoznanica. Postoji puno pitanja koja se javljaju s odrastanjem gluhog djeteta, što se može vidjeti na različitim stranicama ove web stranice i kroz različite linkove i reference koje ova web stranica sadrži.

Kada donosite odluke za i oko svog djeteta, treba uzeti u obzir bitnu sferu utjecaja na mentalno zdravlje. Postoje različiti pogledi na način na koji se gluho dijete gleda, i način na koji to radite utječe na to kako će se vaše dijete razvijati, socijalno i emocionalno.

Jedan takav izbor je medicinsko/patološki, gdje se gluhoća gleda kao bolest, deficit, komunikacijski

hendikep. Roditelji teže liječiti ili «popraviti» problem kako bi dijete učinili «normalnim», poput čujuće osobe. To može rezultirati «devalvacijom i dehumanizacijom individue i može je kočiti u njegovom ili njenom razvoju» (Moores, str.146).

Druga je mogućnost gledati gluho dijete kao svako drugo dijete. Gluho dijete ima potrebe kao i sva druga djeca. Ono želi sve one stvari koje su potrebne čujućoj djeci: komunikaciju, ljubav, pažnju, osjećaj pripadnosti, poticanje, prijateljstvo, slobodu, kulturu, izbor, visoka očekivanja, karakter, smjernice i naobrazbu. Sve ove stvari, kom-

binirane, daju kompletno dijete s dobrim samopouzdanjem. Ako potrebama nije udovoljeno, može nastati potencijalno razarajući proces po mentalno zdravlje gluhog djeteta, ili iz istog razloga problemi čujućeg djeteta.

Na nesreću, većini roditelja je gluhoća nepoznanica. Moguće razočaranje i preveliki zadatak oko učenja o gluhoći, kao i donošenje odluka koje će odgovarati njihovom gluhom djetetu, mogu uzeti svoj danak. Ciklus kroz koji mnogi roditelji prolaze opisan je kao ciklus prihvaćanja, ili kako ga dr. Larwood sa San Jose sveučilišta naziva, «Dragi» Bolni Ciklus. Naziv ukazuje na činjenicu kako mnogi roditelji prolaze kroz neku vrstu bolnog procesa dok se suočavaju s činjenicama koje nekad mogu biti i šokantne vijesti o gluhoći njihovog gluhog djeteta.

Svatko prolazi kroz nešto slično ovom procesu, ali na različite načine. Također, osoba se mijenja između različitih faza ili preskače

nekoliko faza odjednom. Ciklus izgleda otprilike ovako:

1. Šok – dijagnosticiran je nedostatak
2. Depresija – «Ne mogu više izdržati, koja je svrha?»
3. Odbijanje – «Ne MENI!»
4. Krivnja – «Da samo nisam uzimala one tablete...»
5. Sramota – «Što će ljudi misliti?»
6. Izolacija – «Moram zaštititi svoje dijete od drugih ljudi.»
7. Panika – «Što će se dogoditi mom djetetu? Što ću raditi?»
8. Ljutnja – «Zašto MENI?»

9. Pogađanje – «Samo me pustite da prođem kroz to. Tada ne više, molim.»

10. Nada – «Možda ćemo proći kroz sve to.»

11. Izolacija – «Moram zaštititi svoje dijete od drugih ljudi.»

12. Prihvatanje – «Bit će dana kada ću biti puna ljutnje i žalosti, i dana kada ću se osjećati jakom.»

Važna stvar za upamtiti je da su gluha djeca i dalje djeca. Ona, poput sve djece, trebaju iste stvari, i više, kako bi razvili zdravu samospoznaju. Nije važno koju odluku donesete u pogledu toga kako

odgajati i poticati svoje dijete, ono je ljudsko biće i VAŠE dijete. Upamtite, djeca su željna dopasti se svojim roditeljima. Oni žele i trebaju vašu ljubav. Dakle, kada odlučujete o svom djetetu, sjetite se da je ono dijete i pratite dječje vodstvo. Svako dijete je jedinstveno.

(Education the Deaf: Psychology, Principles and Practices)

odabrao Angel Namovski

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

BORBA ZA POVEĆANJE DOPLATKA ZA POMOĆ I NJEGU LJUDIMA OŠTEĆENA SLUHA

Sredinom listopada 2008. godine pročitali smo u novinama da su se slijepi opet počeli boriti za povećanje doplatka koji im se isplaćuje, na temelju doplatka za sljepoću, i to već dugi niz godina.

Dakle, kako je već objašnjeno u novinama, Hrvatski savez slijepih već deset godina pokušava riješiti pitanje doplatka na sljepoću koji trenutačno iznosi 280 kuna mjesečno i kao razlog njihove borbe za povećanje doplatka objašnjavaju da je, s obzirom da je sljepoća veliki fizički nedostatak, tih 280 kuna što dobivaju mjesečno nedostatak za njihove potrebe.

To je tako dobro argumentirano. Slijepih u Hrvatskoj ima oko 6 tisuća, a to je vrlo maleni broj ljudi s velikim fizičkim nedostatkom u odnosu na približno 60 tisuća gluhih i nagluhih ljudi. U prvi plan pažnju nam privlači

tako maleni broj slijepih koji su tako dobro organizirani u borbi za svoja prava da su već uspjeli predati zahtjev za povećanje doplatka Vladi ove godine na razmatranje- njihov prijedlog zakona o doplatku na sljepoću je već uvršten na dnevni red sjednice Hrvatskog sabora.

Slijepi su članovi nadalje objašnjavali u istim novinama da je hrvatski doplatak sramotno nizak u odnosu na regiju. Naših 280 kuna prema tečaju od 7,3 kn odnos eura/kune pretvori se u 38 eura! Na primjer, mjesečni doplatak u Albaniji iznosi 80 eura (to je oko 580 kn), a mi znamo da je Albanija država s vrlo slabo razvijenom gospodarskom privredom. Bosna i Hercegovina i Crna Gora, dvije zemlje koje imaju malo bolju gospodarsku privredu od Albanije te koje zapravo graniče s Albanijom, imaju malo više, i to 175 eura mjesečnog doplatka. To je u

kunama 1300 - vrlo impresivna brojka.

Vjerujem da će to puno pomoći tamošnjim slijepima i drugim korisnicima doplatka, među inima i tamošnjim gluhih i nagluhih ljudima. Srbija također ima malo bolje razvijenu gospodarsku privredu od Bosne i Hercegovine i Crne Gore te također ima utvrđeni iznos doplatka, kao dvije već navedene države, u istom iznosu od 175 eura. Slovenija je najnaprednija zemlja bivše Jugoslavije s kojom se Hrvatska uvijek i rado uspoređuje, a ima utvrđeni iznos doplatka u iznosu od 258 eura (to je u kunama 1800, još impresivnija brojka!). Ali treba znati da je Slovenija jedina zemlja iz bivše Jugoslavije koja se već nalazi u Europskoj zajednici.

Postavlja se pitanje kako to da se Hrvatska, koja se silno želi uspoređivati sa Slovenijom, te koja se silno trudi uzmaknuti što dalje od Srbije i BiH te Crne Gore u razvoju gospodarske privrede, po iznosu doplatka nalazi na samom dnu ljestvice u tom dijelu Europe. Stvar je razumljiva za druge napredne zemlje Europske zajednice- recimo Češka, koja se prije deset godina uspjela priključiti Europskoj zajednici, uspjela je za svoje ljude s fizičkim nedostacima isplaćivati doplatku u iznosu od 330 eura (2400 kn).

Da ne spominjemo Njemačku u kojoj ljudi s fizičkim nedostacima dobivaju doplatku u iznosu od 500 eura, te Austriju koja isplaćuje svojim 633 eura doplatka, Italiju, u kojoj je to impozantnih 670 eura te, naposljetku, Francusku gdje isplaćuju doplatku od 715 eura! Ali riječ je o doista razvijenim zemljama gdje su se ljudi izborili za pravednu isplatu na temelju fizičkih nedostataka.

Njihova je gospodarska privreda na puno boljem stupnju i razumljiva je njihova premoćna financijska situacija. Uz to treba znati da su oni s time započeli prije više desetljeća- gluhi su Europljani (u ono vrijeme Francuzi, Talijani, Nijemci, Austrijanci i dr.) uspjeli dogurati cijelu stvar do kraja. I tako danas oni uživaju u dobrim povlasticama za koje su se izborili njihovi gluhi roditelji i drugi prijašnji članovi organizacije koje se brinu za sva moguća prava gluhih i nagluhih

te drugih ljudi s tjelesnim nedostacima.

Najviše u oči upada činjenica da Hrvatska, koja slovi za prilično naprednu zemlju ovoga dijela Europe, odmah nakon Slovenije, i koja se više ne želi uspoređivati sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom niti Crnom Gorom, a da ne govorimo o Albaniji, pruža doplatku od sramotnih 38 eura.

Još jedna novost je najnovije izvješće Svjetskog gospodarskog foruma (WEF) o analizi provedbe lisabonske strategije u razdoblju od 2006. do 2008. godine (najjednostavnije objašnjenje: radi se o tome da spomenuti gospodarski forum nadgleda ispunjenje konkurentnosti gospodarstva svake zemlje članice Europske zajednice kao i one koje se pripremaju pristupiti Europskoj zajednici (to je smisao lisabonskog plana za proširenje Europske zajednice budućim državama članicama).

Izvješće govori da je od svih zemalja koje se pripremaju za pristup Europskoj zajednici Hrvatska najviše napredovala, čak u odnosu na neke članice Europske zajednice. Hrvatska je tako zauzela prvo mjesto u skupini budućih

članica, tako da ima bolju konkurentnost gospodarstva od Poljske i Bugarske te Rumunjske, koje su odnedavna članice Europske zajednice. Po ukupnoj ocjeni, Hrvatska se smjestila uz bok članicama Europske zajednice – nalazi se između Grčke i Italije.

Hrvatska je najbolje rezultate, među 16 usporednih zemlja, zabilježila u izgrađenosti informacijskog društva (1.), mrežnim industrijama (1.), financijskim uslugama (2.), održivom razvoju (2.) te razvoju inovacija i istraživanja (3.). Slabo rangiranje je na području socijalne uključenosti (7.) te poticajnosti okružja za razvoj poduzetništva (11.), no tu je zabilježen najveći napredak u odnosu na rezultate iz 2006. godine. To ipak stavlja Hrvatsku u izdvojenu situaciju u odnosu na ostale zemlje iz regije te ona zbog toga može slovit za regionalnog gospodarskog predvodnika!

Nadalje, izvješće govori da bi hrvatska vlada trebala više poraditi na socijalnoj uključenosti, jer je prema istom izvješću Hrvatska zauzela 7. mjesto u regiji. Zato je sada dobar trenutak da hrvatska vlada preispita sramotno donesenu odluku koja će stupiti na snagu od 1. studenog ove godine.

Od toga datuma počinje se primjenjivati nova osnovica za isplatu doplatka i tako će svi korisnici od prvog dana studenog, umjesto 280 kuna, dobivati 350 kuna. Međutim, odluka je vrlo diskutabilna jer je donesena prije gotovo osam mjeseci. Obično većina zakona i odluka stupa na

snagu danom objave u Narodnim novinama, slijedom čega ova odluka o povećanju osnovice doplatka ne bi smjela stupiti na snagu čak osam mjeseci nakon objave. S takvom odlukom ponovo ostajemo na dnu ljestvice po iznosu doplatka u našoj regiji.

Ponovno smo u sramotnoj poziciji za sve članove korisnika doplatka koji se zbog toga ne mogu uspoređivati s korisnicima doplatka u susjednim zemljama! Zato bi hrvatska vlada trebala još jednom razmotriti odluku, kako bi se napravila nova korekcija povećanja doplatka, tako da budemo barem na sredini ljestvice, između Slovenije sa svojih 258 eura i skupine zemalja Srbije, BiH i Crne Gore s njihovih 175 eura. To je naše realno mjesto na toj ljestvici. Na hrvatskoj je vladi da dobro razmotri ovu našu situaciju i da donese pravodobnu odluku koja će biti u našu korist.

Osim spomenutog izvješća, najviše u oči upada to kako smo mi gluhi doista pasivni po tom pitanju. Možda jesmo zadovoljni što uopće dobivamo tih 280 kn doplatka koje smo počeli primati prije tri godine. Slijepi u Hrvatskoj to dobivaju već desetak godina i sada je njihovo vrijeme da traže veća prava, jer nije moguće da Hrvatska, kao regionalni gospodarski predvodnik, ima niži doplatak od susjednih zemalja kojima je gospodarska privreda nešto lošija od naše. Hrvatska bi vlada trebala u ovom slučaju povećati doplatak za korisnike koji primaju doplatke na temelju njihovog nedostatka, kako bi popravila svoj rejting u regiji. Vjerujem da Vlada trebati donijeti odluku da se svakako

poveća doplatak.

No nije dovoljno samo čekati, već i mi sami trebamo nešto napraviti. Mi moramo pokušati stupiti u kontakt s Hrvatskim savezom slijepih i tako povećati, s našim članovima, broj ljudi s kojima možemo pokazati našu snagu te izvršiti pritisak na Vladu kako bi donijela pravodobnu odluku za sve nas. Pitamo se zašto nema organiziranih prosvjeda od strane gluhih organizacija kako bi se povezali sa slijepima i apelirali na povećanje sramotnog doplatka s 38 eura na barem pristojnih 200 eura, koliko nameće sredina ljestvice.

Zašto mi moramo samo stati i čekati da netko drugi radi u naše ime, ako se uopće netko želi pokrenuti umjesto nas. Nitko nam neće pomoći ako se mi sami ne pokrenemo. Dovoljno je povezati se sa slijepima i brojka korisnika doplatka će biti puno veća, što predstavlja našu snagu pritiska na Vladu. Vladi će, tako, biti sve teže odbiti Prijedlog zakona o povećanju doplatka koji su započeli članovi Hrvatskog saveza slijepih.

Odgovor ne može biti taj da smo tek počeli dobivati doplatak za gluhe korisnike, jer vrijeme tu nije bitno, nego je bitna naša potreba na temelju našeg fizičkog nedostatka, to jest na temelju gubitka sluha. Dakle, naša

je potreba puno veća od onih 280 kn u Hrvatskoj (u Zagrebu gluhi dobivaju još 100 kuna dodatne pomoći). Mi gluhi moramo pokazati i reći našoj Vladi da 280 kuna nije dovoljno za sve naše potrebe.

Naše potrebe su itekako veće i mi gluhi trebamo tražiti povećanje doplatka i to zajedno sa slijepima, koji su već pokrenuli cijelu akciju. Oni sa svojih 6000 članova ne predstavljaju veliku snagu. Slijepi su posebna kategorija i njihove potrebe su puno veće od naših i kako već desetak godina koriste taj sramotni doplatak od 280 kuna, oni su se sada počeli buniti i traže povećanje.

Mi se ne smijemo zadovoljiti time što smo prije tri godine počeli uopće dobivati taj doplatak nego se moramo udružiti sa slijepima i poručiti da su naše potrebe gotovo identične onima slijepih te, u skladu s time, moramo primati jednaki doplatak. Ne moramo mi to sami organizirati, dovoljno je da se priključimo slijepim članovima korisnika doplatka- pa mi ćemo svakako njima pomoći te napraviti pravi pritisak na našu Vladu i vjerujem da će slijepi zbog toga moći zahvaljivati nama gluhima.

Vrijeme je da se pokrenemo!

mr. sc. Zlatko Orct

Kad trebamo druge

Dva su događaja koja su obilježila zadnjih mjesec dana naše svakodnevnice mene navela na razmišljanje. Oh, pa ja još stignem i razmišljati u ovoj strci i zbrci, no to je valjda povlastica «filozofa», odnosno besposličara koji nemaju drugog posla nego «filozofirati», a tko puno priča – malo radi.

No, krenimo od prvog događaja, kad me mlađa kćer zvala na posao, odnosno susjeda Ljudmila, i podugačkim monologom iznijela slučaj koji se dogodio toga jutra: maloj su se zalupila vrata i ključ je ostao unutra, te je u suzama pozvonila susjedi i molila da nazove mamu, jer kako će sad seka ući, kako će mama ući...

A ključ je samo jedan (zahvaljujući obiteljskoj crti – gubljenju ključeva). Nisam ju razumjela niti riječi, a i nisam, nakon što mi je kolegica preuzela slušalicu, i sve saslušala a zatim protumačila, bila sigurna tko je ta susjeda. Kolegica se čudom čudila i smatrala me poluludom, a k tome uz sav taj slučaj i lošom majkom (barem trenutačno).

Nekako sam zbrojila dva i dva, i krenula redom, nazvala obitelj sa rezervnim ključevima, a zatim i saznala da se susjeda ta i ta zapravo punim imenom zove Ljudmila (to je, kao, nevažno ispalo, ali u cijeloj priči i nije baš). Dakle, poznata priča o Gluhom pokvarenom telefonu. Susjedu jako dobro znam, čak 31 godinu, a nikad nisam čula niti načula da joj je to pravo ime.

A ona se predstavila u uzbuđenju imenom umjesto svojim

prezimenom, ili nadimkom. Sve je ispalo sretno, osim što sad moram odraditi te izostale sate, ali ništa strašno.

Navelo me to na razmišljanje kako živimo jedni pored drugih, a ne znamo si prava imena, i kako nemamo rezervne ključeve iz nekih novih razloga (nova vrata, novi trend, nova sigurnost?), i kako smo zapravo bespomoćni kad su u pitanju naša stanja kad ne možemo telefonirati a treba hitno reagirati, kako smo bespomoćniji još i više kad su u pitanju naša djeca a još i više jer je u pitanju naša imovina. Sad se tu povlače mnoga pitanja a ja sam se samo htjela osigurati za idući put, i sačuvala susjedin broj te joj dala rezervni ključ.

Događaj me malo izbacio iz takta ali sam bila zahvalna susjedi i tome što ključ nikad ne guram u bravu. Nakon toga je školska torba tajanstveno nestala, ali, sreća u nesreći, ispostavilo se da ima puno zadata, čak i više nego treba jer se nije pisala redovito, pa se tako nađena torba, ugodno provevši vikend u torbi, zapravo iskoristila za pisanje gomila zadata i stjecanje radnih navika (opet i uvijek iznova, na novom početku). To me sve doista iscrpilo i ja sam podlegla sezonskoj virozi.

U jeku te iste stigao je u Zagreb Giuseppe, gluhi poeta, koji je rođen u Palermu a živi u Berlinu i putuje govoreći svoje poeme na znakovnom jeziku. Nešto posve novo, što je slutilo na nešto zanimljivo i nesvakidašnje. Osim što je «pravi» gluhi, odnosno služi se znakovnim jezikom kao dominantnim izrazom, jedinstven je umjetnik koji je pronašao vlastiti izraz. Mislim da ih ima više ali stvarno se ne može reći da dva pisca imaju isti izraz,

odnosno stil. Druge niti ne znam osim njega, makar sam vidjela na Facebooku da su se neke gluhe djevojke fotkale s nekim takvim sličnim Amerikancem.

Rado bih da se piše o tome, kako i kuda gluhi putuju. Međutim, to ide samo usmenom (čitaj = ručnom, gestovnom, znakovnom) predajom. Ne putujem, no znam pisati, eto ti opet nepravde! Dakle, materijala ima jako puno, samo treba uskladiti iskustva.

Giuseppe nas je sve oduševio svojim scenskim nastupom, ruke su mu bile neumorne a i čitavo tijelo. «Vozio je motor», «letio u avionu», «upravljao autom», «boravio u prirodi», «razgovarao sa ženom» (zadnji skeč nas je ubio kako smo se smijali, o ljubomornoj ženi koja mu nalazi vlasu na odjeći, i tako dalje, da bi ga na kraju, ne našavši ništa, optužila da je je... ćelavu!!!!)

Dakle, duhovito, originalno, toplo, naravno, pomalo ekscentrično. No, Giuseppe se u neformalnom druženju pokazao kao zanimljiv i neumoran govornik, kavalir, obiteljski čovjek, svjetski putnik, i jednostavno – dobar prijatelj. I ljubitelj žena, naravno.

Pokazao nam je kako su umjetnost i znakovni jezik faktori koji premošćuju barijere u komunikaciji (za mene je bila novost pričati sa «strancem», a da se osjećam kao da pričam sa starim prijateljem), i jednostavno – kako trebamo jedni druge. Da nam pokažu, da nas potaknu, da se s nama druže, da nam doputuju i da nas ohrabre i – za-grle.

I prepoznaju.

Vaša Petra

JE LI GLUHIM OSOBAMA POTREBNA GRAMATIKA HRVATSKOGA JEZIKA?

To se pitanje uvijek smatralo najvrucim krumpirom pri pogledu na cjelovito obrazovanje gluhe osobe. Ako se to pita bilo koju gluhu osobu, bilo u Hrvatskoj bilo negdje u svijetu, odgovori će uvijek biti šaroliki- nijedan odgovor nije uvijek točan. Uzrok takvih odgovora možemo naći u njihovom nasljeđu, njihovom položaju u društvu te u naobrazbi. Ako gluha osoba želi napredovati, ako se želi uzdići iznad gluhih pa i iznad čujućih ljudi te se tako držati ravnopravno sa čujućim osobama, njihov bi odgovor trebao glasiti: „Da, gluhi itekako trebaju znati gramatiku hrvatskog jezika!”

Suprotno tomu, gluha osoba koja ne drži do sebe, koja ne želi napredovati u životu (to je još diskutabilno, jer poznajem nekoliko gluhih doktora znanosti, a koji su u potpunosti bez sluha za komunikaciju sa čujućom okolinom), gluha osoba koja će se cijelim tijelom i umom grčevito boriti da znakovni jezik bude njezin glavni jezik komunikacije, ona će sigurno reći: „Ne, uopće nam ne treba gramatika, pogotovo ne našeg jezika!”

Razumije se da hrvatski jezik pripada težim jezicima te da mu je posebno teška gramatika. To je specifičnost našeg jezika po kojem se prepoznamo svi mi Hrvati te na taj način njegujemo hrvatsku kulturu. Čak i ja imam sitnih problema s provođenjem gramatike, ponekad griješim pri svrstavanju riječi u određene

padeže, pa krivo primijenjujem glagole u određenom glagolskom vremenu, ali stvarno se trudim više ne griješiti u tom pogledu. Rekli su mi da i čujuć ljudi isto imaju probleme s pravopisom, pa se povremeno angažiraju stručne osobe odnosno lektori, kada se radi o recenziji knjige ili članka, te na taj način svi pomažu da pisani hrvatski jezik bude dotjeran do skorog savršenstva.

Gluhe osobe koje imaju gluhe roditelje uvijek govore da je znakovni jezik njihov materinski jezik, te kako je znakovni jezik dosta siromašan vokabularom- to bi se moglo protumačiti kao da im uopće nije potrebna gramatika. Mora se priznati da je znakovni jezik vrlo dobar komunikacijski jezik, kako između dvije ili više gluhih osoba, tako i između gluhih i čujućih osoba (ako čujuća osoba zna znakovni jezik).

U takvom okruženju gluhi čovjek najbolje razumije što druga osoba hoće reći. U takvom je odnosu stupanj prijenosa informacije iz ustiju jedne u oči druge osobe vrlo visok. To je potvrđena činjenica, no znakovni jezik ipak ima nekoliko velikih mana. Tijekom televizijske emisije, ni uz najbolju volju, ne mogu razumjeti što mi govori prevoditeljica koja se nalazi na manjoj slici u kutu ekrana. Pitao sam mnoge gluhe jesu li razumjeli emisiju, i učestali odgovori su uvijek bili negativni. Pa u čemu je problem? Zašto ne možemo razumjeti što

nam govori prevoditeljica preko televizije?

Pokušali su povećati sliku prevoditeljice, no ona je prekrila gotovo pola televizijskog ekrana, ali je svejedno znakovni jezik bio teško razumljiv. Neke pojedinačne znakovne geste ipak razumijem, no ništa nisam na kraju mogao povezati u priču.

Mnogi mi govore da je nemoguće točno prevesti cijeli znakovni jezik iz onoga što nam prikazuje televizija. Je li to problem zbog toga što je znakovni jezik dvodimenzionalan, baš zbog ograničenosti televizije; jer ga zato tako teško razumijemo? Je li problem u tome što znakovni jezik nema tako bogati vokabular, pa zato ne možemo ništa povezati u jednu dobru priču? Zaključak jest da znakovni jezik ne može vjerno dočarati cijelu situaciju tijekom emisije i to je njegov najveći problem!

Moj dragi prijatelj Andrija Žic i ja smo se određeno vrijeme dopisivali na tu temu i posve se slažem s njime da bi umjesto znakovnog jezika trebalo uvesti titlovanje na televizijskom ekranu. To bi bio pun pogodak, jer uz titlovanje možemo pratiti cijeli razvoj situacije te tako bolje razumjeti gramatiku našeg jezika na isti način kao da čitamo knjigu. Knjiga je najbolji medij za upoznavanje gramatike, no ona u današnje doba polako gubi bitku za popularnost među medijima za informiranje. Mladi se sve više okreću bržem opismenjavanju, što za posljedicu ima sve lošiji pravopis te nerazvijenu gramatiku.

No nije sve tako sjajno kod titlovanja- na našoj televiziji pri prikazivanju emisije uživo postoji problem. Puno prije početka Dnevnika

(to je za sada jedino prisutno titlovanje na našem televizijskom prostoru), urednici daju papir koji se onda titluje za sve nas gluhe pratitelje. A kada izjava kod neke osobe ide uživo, mi nemamo titla, jer ne postoji papir urednika putem kojeg bi se unaprijed znalo što bi ta osoba uživo rekla.

Možemo pogledati kako to rade Slovenci- oni imaju drugačiju tehniku titlovanja. U njihovom Dnevniku, čujuća osoba čuje što govori spiker i sve druge osobe koje daju izjave, prevoditelj to odmah ukucava te tako stvara titlove na dnu ekrana. Istina je da ima grešaka pri ukucavanju titla, ali zato Slovenci mogu čitati od početka do kraja emisije.

Bilo bi dobro kada bismo usvojili ta dobra iskustva slovenskog titlovanja za gluhe gledatelje- to bi značilo da bi, osim pripreme titlovanja preko papira urednika koje se daju na nepogrešivo titlovanje, tijekom izjave uživo uskočio čujući prevoditelj i na brzinu ukucavao titlove. Jako dobra ideja. Sve je to stvar tehničke mogućnosti u našem televizijskom centru. A to bi mnogo značilo svim našim gluhim gledateljima.

Još kada bi se uvelo titlovanje za ostale emisije dokumentarnog karaktera te drugih zanimljivih emisija... Kod emisija uživo bi onda, umjesto prevoditelja, trebalo uvesti daktilografkinju prevoditelja, koja bi mogla velikom brzinom ukucavati titlove tijekom cijele emisije. Informacija bi na taj način bila stopostotno prenosiva do očiju gluhih gledatelja koji bi mogli biti ravnopravni sa čujućim ljudima u punom smislu prijenosa informacije. A to bi puno značilo samom gluhom čovjeku!

Preko titlovanja na dnu ekrana gluhi bi čovjek mogao učiti i usvajati nove riječi, polako dobivati sve bolji smisao za gramatiku našeg jezika. To je velika prednost titlovanja teksta. Znakovni jezik u kutku ekrana

ne poboljšava gluhom čovjeku učenje gramatike. Gospodin Žic još dalje inzistira da se uvede titlovanje na našoj televiziji za sve moguće domaće emisije i ja tu ideju mogu samo bezrezervno podržati.

Naš cijenjeni pisac Zoran Ferić je početkom ove godine organizirao seminar za gluhe polaznike na temu gramatike hrvatskog jezika te pravopisa, no interes gluhih bio je vrlo malen. To nam dovoljno govori koliko je gluhima stalo do gramatike našeg jezika. S druge strane čujući ljudi trude učiti sve o znakovnom jeziku i žele znati dobro komunicirati s nama gluhima, a gluhi ne žele znati više o hrvatskom jeziku niti o njegovoj gramatici. Zašto je prisutan tako veliki otpor kod gluhih, kada je poželjno učiti i svladati što bolje tu gramatiku?

Svaki vođa koji želi voditi određenu grupaciju gluhih mora se prezentirati u što boljem svjetlu svijetu i okolini, imati što bolje obrazovanje i što bolju uljudenost te odličnu naviku ophođenja s ljudima, prvenstveno sa čujućima koji su mahom svugdje prisutni na vlasti (bilo na čelu neke tvrtke, bilo na čelu humanitarne udruge, bilo na vlastima upravljanja nad gradskim resursima). Kada se gluhi vođa mora sresti sa čujućim vođama, gluha osoba često angažira prevoditelja.

To je u redu, no bolje bi bilo kada bi gluhi vođa mogao znati sam komunicirati s vođama drugih organizacija. Ne mora biti oralno sposoban komunicirati sa čujućim upraviteljima, dovoljno je i voditi pismenu komunikaciju s takvim ljudima. Ti-

jekom prvog upoznavanja gluhe osobe sa čujućim vođama, prevoditelj puno pomaže, no kada se kontakti intenziviraju, onda na vidjelo polako izlaze sve vrste karakteristika gluhog vođe. Bilo preko pismene komunikacije bilo preko privatne u četiri oka, čujućí upravitelji polako dobivaju cjelovitu sliku gluhog vođe. Na temelju takve slike određuje se budućnost suradnje. Ako je gluhi vođa dovoljno obrazovana i pismena osoba s dobrom gramatikom, suradnja između gluhog i čujućeg vođe može trajati dugo, na obostrano zadovoljstvo. To je najvažnija karakteristika gluhog vođe.

Par puta sam doživio nelagodu kada su mi čujućí ljudi prilazili i molili me da znakovni jezik gluhih prevedem u pismeni oblik komunikacije. Čak su me zamolili da njihovu e-poštu prevedem na znakovni jezik, da bi s druge strane gluha osoba mogla razumjeti tu e-poštu. Takav šok sam doživio više puta.

Rekao sam im da je najbolje da napišu normalno, onako kako se obraćaju drugim čujućim ljudima, jer gluhi na taj način dobivaju dvostruku korist, nauče više riječi, a svaka dodatna riječ

uvijek bolje oslikava radnju.

Svaka gluha osoba ima svoju gramatiku. Ovisno o razvoju pismenosti, gluha osoba zna da ima lošu gramatiku. Tako jedna osoba piše svojom gramatikom, a druga gluha osoba njemu odgovara svojom, drugačijom, gramatikom i na kraju se uvijek stvara nesporazum.

Posebno jer jedna SMS poruka sadrži 160 znakova, a gluhi su jako vični u svojim uvjerenjima pa zato često dolazi do brojnih nesporazuma. Zato nije preporučljivo da čujućí ljudi usvajaju lošu gramatiku gluhih osoba, jer gluhi nemaju uopće jedinstvenu lošu gramatiku, nego svaka gluha osoba ima svoju lošu gramatiku. Teško je napraviti kompromis od svih loših gramatika. Tako im je (ili nama) šaroliki pravopis!

Dolazimo do zaključka da čujućí ljudi moraju napisati normalnu poruku gluhim ljudima, kao da su čujućí. Gluhi čovjek će biti zahvalan, barem na samoučenju i usvajanju nove razine gramatike našeg jezika. Čujućí ljudi se ne smiju dopisivati s gluhim ljudima na razini gluhog čovjeka. Zamislimo da se titlovi prilagode znakovnom jeziku, na što bi ličila televizijska emisija?! Najbolje je da hrvatski jezik bude njegovan i općeprihvaćen na cijelom hrvatskom prostoru te u svijetu gdje se njeguje.

Na gluhim je da nauče malo

bolje, trebaju čitati što više knjiga, mada to u zadnje vrijeme nije baš popularno. Treba uvesti titlove umjesto znakovnog jezika na televizijskom ekranu; na taj bi se način popravila pismenost gluhih ljudi i treba se primjenjivati što više komunikacije između gluhih i čujućih ljudi. Na taj bi način gramatika kod gluhe osobe bila drastično poboljšana. Treba uvesti dodatni tečaj hrvatskog jezika te tečaj pravopisa i gramatike za gluhe osobe odmah nakon završetka srednje škole. Na zapadu ljudi uče cijeli život, a kod nas je, u sklopu bivšeg samoupravnog socijalizma, ljudski mentalitet fokusiran na jedno radno mjesto i ljudi nisu skloni selidbi u potrazi za boljitkom svoga življenja, pa slijedom toga ljudi nemaju naviku samoučenja. Okupana roditeljskom brigom te lakšim prolaskom kod većine profesora, današnja generacija gluhih gubi sve više svoj identitet gluhog čovjeka. Sve više se zatvaraju te se druže s drugim gluhim ljudima te skupa razvijaju svoju komunikaciju koja uopće nije razumljiva čujućim ljudima. Nema težeg načina, a gluhi su poznati po tome što uvijek biraju lakši put.

mr. sc. Zlatko Orct

Znam da će ovo pismo uzburkati ustajale vode među gluhanima, ali ću ga ipak napisati.

U dvobroju 10/11 časopisa DLAN, na stranicama 13-20 objavljen je članak o inicijativi za izradu jedinstvene identifikacijske iskaznice osoba s invaliditetom. Koliko sam shvatio, to je bila radijska emisija u kojoj su prisustvovali renomirani gosti. Ideja je hvalevrijedna, a moram priznati (iako mi neće nitko vjerovati) da sam osobno o tome razmišljao.

Kao što je rekla gđa Janičar, to je veoma kompleksan i kompliciran posao. Tu je puno nepoznanica, poput onih kako definirati invalidnost ili tjelesno oštećenje ili kako bi trebala izgledati iskaznica, itd. Smatram da treba ostati tako kako jest; svaka udruga invalida ili osoba s invalidnošću bi trebala imati svoje iskaznice koje bi bile zakonski priznate. Samim time bi dotični članovi ostvarivali svoja prava u zemlji i inozemstvu (ne bi bilo naodmet da se tjelesni nedostatak naglasi i na engleskom, kako je npr. na vozačkoj dozvoli).

Npr., nedavno sam bio sa suprugom u Parizu i tom prilikom smo posjetili muzej Louvre. Na blagajni sam pokazao naše iskaznice Saveza gluhanih i napomenuo, na engleskom, da smo gluhe osobe, očekujući neki popust

na cijenu ulaznice, koje su za naše pojmove strašno skupe. Doživjeli smo šok kad su nam pokazali rukom da možemo ući (i to popratili na engleskom) slobodno, a isto su učinili i na ulazu.

Znači, priznali su naše iskaznice Saveza gluhanih. S ovim malim primjerom želim reći da treba ostati onako kako jest. Postoji narodna izreka: koliko ljudi, toliko ćudi, a ja bih to preformulirao u koliko ljudi, toliko mišljenja.

Na stranici 14., gđa Lisak spominje Veliku Goricu, gdje postoji udruga gluhanih koju navodno odbijaju registrirati u Zagrebu. Smetnula je s uma da je Velika Gorica u Zagrebačkoj županiji, a grad Zagreb je zasebna jedinica. Na stranici 15. je postavljeno pitanje; citiram: «...da su gluhe osobe baš zbog problema komunikacije sklone udruživanju, jer preko tih organizacija ostvaruju nešto što bi ovako bilo teško...». Na to pitanje gđa Lisak odgovara potvrdno, dodavši da ne razumije pitanje.

Zaboravila je napomenuti dvije stvari, a to su da na području Republike Hrvatske postoji Hrvatski savez gluhanih i nagluhanih u okviru kojeg postoje gradski i lokalni savezi gluhanih i nagluhanih, koje ona i njoj slični ne priznaju. Zadaća Saveza gluhanih i nagluhanih

je briga za gluhe i nagluhe baš u tom području prava, a ne poput kojekakvih udruga i udrugica tipa UPIGNO, koji vodi dotična gđa Lisak. Baš zbog ovakvih udrugica poput UPIGNA Savez gluhanih ima nepotrebne probleme.

Samo da napomenem nedavni slučaj oko poreznih odbitaka, čime je napravila pomutnju među gluhanima i to mimo znanja Saveza gluhanih. Ako je gđa Lisak stalo do dobrobiti gluhanih, onda bi se trebala angažirati u Savezu gluhanih, a ne omalovažavati ga, što je napravila ovim potezom.

Pažljivijim čitanjem članka je uočeno da se izgubio smisao ove radijske emisije javljanjem ljudi uživo koji nemaju nikakve veze s idejom jedinstvene iskaznice invalida.

Za kraj ću djelomično citirati uvaženog gospodina Zlatka Orca, koji kaže: «Ujedinjeni možemo više napraviti nego pojedinačne udruge svaka za sebe. Ujedinjeni možemo stvarati više ideja i pretočiti ih u više akcija te tako izboriti naše interese», s čime se potpuno slažem.

S poštovanjem,

Omer Hadžović
Zagreb, 06.12.2008.

Zoe, 18-mjesečna ženka dalmatinera, rodila se gluha. Nije se mogla povezati s vlasnikom pa ju je odlučio napustiti. Činilo se da nema nade za nju

12:55 | 02.12.2008. | Piše:
Marko Šnidarić

Osoblje centra za skrb životinja u Devonu, Velika Britanija, dalo joj je novu šansu. Naučili su je osnovama znakovnog jezika. Podignuta ruka s dlanom prema naprijed znači stani, palac prema dolje i Zoe liježe na pod, a kad vidi palac

prema gore, ženka dalmatinera skače u zrak. Ispružena ruka i Zoe odmah daje šapu.

- Zoe je bila jako uplašena kad je došla u centar. Nije imala samopouzdanja. Naučili smo je jezik znakova i potpuno se promijenila. Vedra je i vesela i sad joj samo trebamo pronaći novog vlasnika - rekla je Gill Hodge,

stručnjakinja za životinje. Novog vlasnika će također naučiti znakovima koje Zoe zna kako bi se mogli što bolje povezati.

pripremio Angel Naumovski

Uginula je čimpanza koja je razumjela jezik znakova

Napisala/o Željko Tadić |
Četvrtak, 01/11/2007

Ženka čimpanze za koju se vjeruje da je bila prva životinja koja je razumjela ljudski jezik, uginula je prirodnom smrću. Washoe, koja je prvo naučila dio američkog znakovnog jezika u znanstvenom projektu u Nevadi, živjela je u Ellensburgu, Centralnom Univerzitetu u Washingtonu od 1980. godine. Rođena je u Africi oko 1965. godine, a uginula je u sinoć. Danas je odvedena u veterinarsku bolnicu kako bi se izvršila nekropsija (obdukcija na životinjama). Sprovod će biti 12. studenog.

„Washoe je bila kao izaslanik, donosila nam je poruku o poštivanju prirode.“ rekao je

doktor Mary Lee Jensvold, asistent instituta.

„Cijela CWU (Central Washington University) i Ellensburg zajednica žali za gubitkom naše prijateljice, Washoe, koja nam je bila kao kćerka.“ rekao je predsjednik Univerziteta Jerilyn S. McIntyre. Washoe je također prenijela znanje na tri mlađe čimpanze koje su još uvijek na institutu, rekla je glasnogovornica Becky Watson. Te tri čimpanze su 31-godišnja Tatu, Loulis, 29, i Dar, 31-godišnja čimpanza.

Znanstvenica Jane Goodall je u knjizi Rogera Fouts „Next of Kin“ naglasila važnost rada s Washoe.

„Roger, kroz razgovore s Washoe i njezinom obitelji, otvorio je vrata u kognitivni rad sa čimpanzama i njihovim umom što dodaje nevu dimenziju našeg razumijevanja.“

1967. godine pokrenut je projekat Washoe kao pokušaj da se čimpanze nauči jezik znakova. Svi prijašnji pokušaji su propali. Washoe je znala oko 250 riječi. No i pored toga postoje kontroverze oko toga je li Washoe zaista koristila jezik znakova. Steven Pinker tvrdi da je Washoe prvi primat koji je naučio jezik znakova, ipak bez znanstvene potpore.

pripremio Angel Naumovski